Лідія Сафонік (м. Львів)

Чому необхідна деконструкція метафізики?

Метафізика як теорія про єдине як початок та основу всього сущого сягає своїм корінням древньої філософії. Насамперед іонійська філософія ставить та намагається вирішити питання першопричини та першопочатку (arche) усього існуючого. В. Кондзьолка зазначає, що приймаючи за першопочаток буття певний матеріальний першопочаток … іонійські філософи в даному випадку започатковують не просто філософський спосіб світотлумачення, але водночас закладають підвалини для подальшого розвитку природничо-наукового знання, науки, для якої єдиним і головним об'єктом наукової рефлексії стає природа і пізнання структурної побудови матерії. [4] У Платона єдине – це Благо, у Арістотеля – першопоштовх, згідно Плотіна – Всеєдине (summon ens).

Ю. Габермас окреслює сутність метафізики таким судженням «… конкретні даності та феномени, що рухаються один в одному і один до одного, зводяться до стійкого загального, яке підноситься над плинним буттям». [1, 258] Мислитель зазначає: «Страх перед неконтрольованими загрозами, який виявляється в міфах та магічній практиці, замість цього знайшла своє місце в контрольованих поняттях метафізики». [1, 260] Метафізична думка захищає людину від страхів перед смертю та забуттям, самотністю та розчаруванням, невідомим та раптовим, даруючи ідею Єдиного як Божественного начала, яке вселяє віру та дарує надію.

Н. Еліас наголошує на тому, що філософії Нового властиве переосмислення взаємозв'язку єдиного та множинного і відбувається зміщення акцентів з Ми-ідентичність до Я-ідентичність. [див. 3, 217] Культура Нового часу формується на фоні послаблення впливу церкви та родини як певного виду тотальності, звільнення Я від впливу їх домінування. Н. Еліас підкреслює, що Р. Декарта можна вважати «піонером зростаючого зміщення акцентів у саморозумінні людини, переходу від загального превалювання Ми-ідентичністі над Я-ідентичністю до превалювання Я-ідентичністі над Ми-ідентичністю. [див. 3, 273] Правда Р. Декарт не може в силу певних об'єктивних причин констатувати свободу мислячого Я і саме тому П. Рікер заявляє, що філософ ставить «достовірність Cogito у залежне становище по відношенню до Божественної істинності, яка є першою» і таким чином Cogito «зісковзує на другий онтологічний рівень». [5, 16] Правда вартує погодитися з В. Гьосле у тому, що Р. Декарт зазнав значного впливу його епохи, який пронизував конфесійний розкол. [див. 2, 14] Проте вартує наголосити на далекоглядності його роздумів, які виступили натхненниками філософських візій Е.Гусерля, М.Гайдеггера, Ж.-П.Сартра та інших. На думку М. Гайдеггера «з Декарта розпочинається завершення західної метафізики». [6, 55]

Філософське бачення багатьох філософських проблем Р. Декартом, В. Шеллінгом, І. Кантом, Г. Гегелем підготувало фундамент виявленню подальших мисленевих конструкцій, зокрема концепту множинного. Саме тому більш пізній філософський дискурс Ф. Шляйєрмахера, А. Шопенгауера, С. Кіркегора, М. Штірнера, В. Дільтея, М. Шелера та інших посприяв тому, що проблематика множинного ставала пріоритетним полем дослідження

некласичної філософії. Вперше в історії розвитку європейської філософії Інший отримав статус значимості та посприяв оберненості поглядів з ієрархізованого Ми до толеруючого Я. Принцип толерантності поступово набуває пріоритетного значення в культурі та спонукає мислителів до переосмислення теми сенсу життя у напрямку прийняття не тільки онтологічного, але і етичного статусу Я у бутті, зокрема соціальному. Переорієнтація філософського дискурсу потребує витворення нового категоріального апарату.

Ж. Дерріда виступає з критикою логоцентричного спрямування філософії, іншими словами «постулювання нею логоса (істини, розуму, закону) та самоодкровення логоса в мовленні, як його телоса, кінцевого пункту в його маршруті». Ж. Дерріда вводить в філософію термін «errance» (блукання), - destinerrance («блукання без мети»). Спустошеність філософ описує різними термінами: письмо, відбиток, околиці (периферії), слід, розрізнення, метафора тощо. Щоб якимось чином показати можливість онтологічної свободи людині у виборі смислів життя Ж. Дерріда застосовує такі концепти, як: археписьмо, археслід, фармакон, гімен, додаток, парергон тощо.

Можна зробити висновок, що філософська візія Ж. Дерріди допускає блукання людини у світі, яка не замислюється над проблемою пошуку єдиного, а є вільною від пут метафізичної єдності та такою, яка здатна екстраполювати у світ дискурс свободи, людської гідності, толерантності тощо. Без деконструкції метафізики неможливе вивільнення буттєвих смислів, які здатні оновити соціальний простір буття людини.

Література:

1. *Габермас Ю*. Єдність розуму в розмаїтті його голосів. С. 255-286 / в кн. Єрмоленко А. Є. Комунікативна філософія. [підручник]. – К.: Лібра, 1999. – 488 с.
2. *Гьосле В*. Практична філософія в сучасному світі. / Пер. з нім., примітки та післямова А. Єрмоленка. – К. : Лібра, 2003. – 248 с.
3. *Элиас Н.* Общество инвалидов / Пер. с нем. М. : Праксис, 2001. – 336 с.
4. *Кондзьолка В. В.* Нариси історії античної філософії. / Львівський університет імені Івана Франка, Львів, 1993. - 260 с.
5. *Рікер П.* Сам як Інший / Пер. із фр. - К. : Дух і Літера, 2000. - 458 с.
6. *Хайдеггер М.* Время картины мира / Мартин Хайдеггер. Время и бытие. Статьи и выступления. Пер. с нем В. В. Бибихина. – Республика, 1993. – С. 41-62. – (Мыслители XX века).